

Jarosław Matysiak
Poznań

**MATERIAŁY FRANCISZKA JAŚKOWIAKA
(1903–1983)
(P.III–72)**

Franciszek Jaśkowiak urodził się 1 października 1903 r. w nieistniejącej już wsi Glinienko koło Poznania, w rodzinie robotnika leśnego Józefa i Józefy ze Szkudlarków. Od 1910 r. uczęszczał do szkół ludowych w Morasku i Radojewie. W kwietniu 1918 r. rozpoczął naukę w prywatnym gimnazjum ks. Pawła Damsa w Poznaniu. Od maja 1919 r. uczęszczał do klasycznego Państwowego Gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, gdzie w maju 1925 r. uzyskał świadectwo dojrzałości.

Po zdaniu matury powołany został w lipcu 1925 r. do czynnej służby wojskowej i skierowany do Szkoły Podchorążych Artylerii w Śremie, którą ukończył w kwietniu 1926 r. W październiku tego samego roku rozpoczął studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego na filologii romańskiej z pobocznymi językami angielskim i niemieckim. Studiował głównie pod kierunkiem profesora Józefa Morawskiego i od niego otrzymał temat pracy magisterskiej.

Studia zakończył w początku 1931 r. ale pracy magisterskiej nie przedstawił. Następnie zaangażował się w działalność społeczną i zawodową w okresie Powszechnej Wystawy Krajowej (Pewuki). Z tej okazji zawiązał się w Poznaniu Wielkopolski Związek Popierania Turystyki, który dla obsługi ruchu wycieczkowego w okresie Pewuki zorganizował wiosną 1929 r. kurs przewodnicki. Uczestniczył w nim także Franciszek Jaśkowiak, który po ukończeniu kursu otrzymał uprawnienia „zawodowego przewodnika” i rozpoczął obsługę wycieczek masowo przybywających do Poznania na Pewukę oraz na Międzynarodową Wystawę Komunikacji i Turystyki w następnym roku.

Z początkiem 1931 r. został zatrudniony jako sekretarz Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (PTK), a w marcu tego roku został skierowany do Warszawy na ogólnopolski kurs przewodników turystycznych. Po powrocie ze stolicy był jedynym zawodowym przewodnikiem turystycznym w Poznaniu. Obsługiwał liczne wycieczki organizowane przez miejscowy Oddział PTK. Z końcem 1933 r. ustąpił ze stanowiska zawodowego sekretarza i od stycznia 1934 r. aż do wybuchu wojny II wojny światowej pracował w poznańskiej agenturze biura podróży Międzynarodowe Towarzystwo Wagonów Sypialnych „Compagnie Internationale des Wagons-Lits et des Grands Express Européens”.

W sierpniu 1939 r. został powołany do czynnej służby wojskowej w 1 Pułku Artylerii Przeciwlotniczej im. Marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego. Po wybuchu II wojny światowej uczestniczył w obronie przeciwlotniczej Warszawy, gdzie został ranny. Od października 1939 r. przebywał w obozach jenieckich: Nienburg nad Wezerą, Spittal a od maja 1940 r. do stycznia 1945 r. w Oflagu II C Woldenberg (Dobiegniew).

Po powrocie do Poznania objął w kwietniu 1945 r. referat turystyki w Wydziale Oświaty, Kultury i Sztuki Zarządu Miejskiego i dodatkowo od listopada tegoż roku został

referendarzem turystyki w Wydziale Komunikacyjnym Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. W ramach obowiązków służbowych przeprowadzał m. in. inwentaryzację zabytków poznańskich, którą wydał w czerwcu 1945 r. w formie broszury pt. *Zabytki poznańskie po pożodze*. Publikacja ta spotkała się z dużym uznaniem ze strony historyków sztuki i stanowi do dzisiaj trwały dokument historyczny o stanie zabytków miasta po II wojnie światowej.

W końcu maja 1945 r. Franciszek Jaśkowiak reaktywował przedwojenne Towarzystwo Miłośników Miasta Poznania. Równolegle z działalnością w Towarzystwie zorganizował na nowo ruch turystyczny. Innym ważnym kierunkiem jego działalności stała się społeczna praca na polu ochrony przyrody.

W czerwcu 1947 r. został powołany na stanowisko wicedyrektora Międzynarodowych Targów Poznańskich (MTP), od 1951 r. był w tej instytucji szefem protokołu i służby zagranicznej. W 1956 r. uczestniczył w delegacji polskiej na obrady w Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ w Genewie. Następnie pracował jako kierownik biura imprez zagranicznych MTP aż do przejścia na emeryturę w końcu 1969 r.

W czerwcu 1950 r. złożył podanie do Komisji Egzaminów Magisterskich przy Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego w sprawie obrony pracy magisterskiej, którą w okresie powojennym uzupełnił na Seminarium Romanistyki pod kierunkiem prof., prof. Zygmunta Czernego i Tadeusza Grabowskiego. Na podstawie pracy pt. *L' Image de la vie au moyen âge Francis d' apres les fabliaux* i egzaminu z historii sztuki otrzymał tytuł magistra filologii francuskiej.

Działalność publicystyczna Franciszka Jaśkowiaka koncentrowała się głównie na zagadnieniach związanych z krajoznawstwem i turystyką. Nieco później przyszły zainteresowania ochroną przyrody, publicystyką krajoznawczą oraz starania o utworzenie Wielkopolskiego Parku Narodowego, a następnie jego popularyzację i ochronę. Był autorem lub współautorem ponad 20 przewodników turystycznych, m. in. z Adamem Dubowskim *Wielkopolski Park Narodowy* (1952, 1960, 1964, 1974, 1980), monografii także z A. Dubowskim *Poznań* (1952), *Kórnik i Rogalin* (1952), *Wielkopolska* (1952), *Ziemia Lubuska* (1953). W latach następnych ukazały się już jego własne, znacznie rozszerzone przewodniki po tych terenach jak: *Kórnik-Rogalin* (1966), *Poznań* (1972), *Okolice Poznania* (1972), *Puszcza Zielonka* (1972) oraz dwa opracowania pt. *Województwo poznańskie* (1967, 1980). Był także autorem map i folderów oraz ponad 100 rozmaitych artykułów, głosów polemicznych i notatek w prasie fachowej i codziennej.

Franciszek Jaśkowiak był członkiem wielu towarzystw społecznych i kulturalnych, m. in. członkiem Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania (1945–1946 prezes, 1946–1948 wiceprezes), Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (1945–1948 prezes), Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego (1951–1954 prezes Oddziału Poznańskiego PTTK, 1956–1960 prezes Zarządu Okręgu Poznańskiego PTTK).

W latach 1947–1983 był członkiem Stronnictwa Demokratycznego (1956–1966 członek Rady Gospodarczej przy Komitecie Centralnym, a od 1971 r. członek Prezydium Grupy Doradczej do Spraw Turystyki przy Komitecie Centralnym).

Od 1945 r. wchodził w skład Zarządu Okręgu Poznańsko-Zachodniopomorskiego Ligi Ochrony Przyrody (LOP) i brał udział w reaktywowaniu powojennej działalności tego stowarzyszenia. Od 1963 r. był wiceprezesem Zarządu Okręgu LOP w Poznaniu, a od grudnia 1967 r. jego prezesem. Od chwili powstania Wielkopolskiego Parku Narodowego w 1957 r.

był członkiem jego Rady Naukowej, a od 1966 r. także członkiem Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Przyrody.

W latach 1945–1950 był współredaktorem „Kroniki Miasta Poznania”.

Za działalność społeczną, zawodową i wojskową został uhonorowany ponad dwudziestoma odznaczeniami państwowymi i organizacyjnymi, m. in.: Złotą Odznaką Przewodnika Turystyki Pieszej (1952), Złotą Odznaką PTTK (1956), Złotą Odznaką Miłośnika Miasta Poznania (1963), Złotą Odznaką „Za opiekę nad zabytkami” (1965), Złotym Krzyżem Zasługi (1965), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1970), Medalem Zwycięstwa i Wolności (1971) i innymi.

Był członkiem honorowym Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania i od 1980 r. honorowym prezesem Wielkopolskiego Klubu Publicystów Krajoznawczych PTTK.

Żonaty od sierpnia 1945 r. z Anną Krupowicz-Gretal. Małżeństwo było bezdzietne.

Franciszek Jaśkowiak zmarł w Poznaniu w dniu 28 kwietnia 1983 r. i został pochowany 5 maja w Alei Zasłużonych na poznańskim Cmentarzu Komunalnym nr 2 na Junikowie (pole AZ, kwatera 2, rząd P, miejsce 33). Dla uczczenia jego zasług, z inicjatywy Wielkopolskiego Klubu Publicystów Krajoznawczych 3 lipca 1984 r. Nad Jeziorem Jarosławieckim odsłonięto głaz-pomnik jego imienia, a 22 stycznia 1994 r. Tablicę pamiątkową na Starym Rynku w Poznaniu.

Materiały Franciszka Jaśkowiaka zostały pozyskane w darze przez Polską Akademię Nauk Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu w 1984 r. od Anny Krupowicz-Gretal. (ks. nab. „B” 89). Spuścizna została uporządkowana i zinwentaryzowana przez Jarosława Matysiaka w 2014 r. Rozmiar zespołu wynosi 0,05 mb. Zawiera materiały z lat 1950–2004, które podzielono na pięć jednostek archiwalnych. W dwóch pierwszych jednostkach znalazły się opracowane maszynopisy pracy magisterskiej autora spuścizny. Trzecia jednostka zawiera spis eksponatów wypożyczonych przez Franciszka Jaśkowiaka na wystawę poświęconą polskim jeńcom wojennym przebywającym w niewoli niemieckiej w latach 1939–1945. Czwarta jednostka zawiera nadbitkę artykułu tegoż, a piąta nekrologi i artykuł prasowy poświęcony autorowi spuścizny.

W Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu spuściznie nadano sygnaturę P.III–72. Inwentarz 5 liczy jednostek archiwalnych.

Źródła i bibliografia

1. Andrzej Dzieczkowski, *Franciszek Jaśkowiak (1903–1983)*, „Kronika Miasta Poznania”, Nr 1/2, 1984, s. 145–153.
2. Tegoż, *Franciszek Jaśkowiak–piewca ziemi wielkopolskiej*, „Kronika Wielkopolski”, Nr 1, 1990, s. 112–131.
3. Tegoż, *Franciszek Jaśkowiak 1903–1983*, [w:] *Wielkopole XX wieku*, red. A. Gulczyński, Poznań 2001, s. 181–189.
4. Witold Molik, *Dzieje Koła Przewodników przy Oddziale Poznańskim Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego (1951–1981)*, „Kronika Miasta Poznania”, Nr 2, 1985, s. 61–77.

INWENTARZ

1. *L' Image de la vie au moyen âge Francis d' apres les fabliaux*
Praca magisterska z poprawkami autorskim
1950, rkp., masz., j. franc., sz., k. 187
2. *Jw.*
Praca magisterska
1950, rkp., masz., j. franc., sz., k. 187
3. Ekspozyty na wystawę pamiątek b. jeńców polskich w niewoli niemieckiej
w latach II wojny światowej
Spis
1972, rkp., masz., l., k. 1
4. *Początki Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Poznaniu w latach 1913–1920*
Nadbitka z „Kroniki Miasta Poznania”, 1957, nr 3–4
2000, druk, sz., k. 16
5. Artykuły prasowe, nekrologi
1983–2004, druk, l., k. 7